

УДК 657.1

І. Я. Максименко,
к. е. н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
А. О. Юношева,
магістрантка 6 курсу, Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ОБЛІКОВЕ ВІДОБРАЖЕННЯ ВИТРАТ ПЕРІОДУ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

I. Maksymenko,
cand.sc.(econ.), assistant professor of department
of "Accounting and taxation" Zaporozhye National Technical University
A. Yunosheva,
master, the 6th course, Zaporizhzhya National Technical University, Zaporizhzhya

ACCOUNT EXPLANATION OF EXPENDITURE PERIOD AS A PRECONDITION FOR EFFECTIVE MANAGEMENT BY THE ENTERPRISE

Досліджено основні підходи до визначення поняття витрати періоду як управлінської категорії витрат. Згідно із П(С)БО 16 витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені. Наголошено, що витрати періоду — це управлінська категорія витрат, які не пов'язані з реалізацією конкретної продукції (товарів, робіт, послуг). Вони, на відміну від собівартості, включаються до витрат у періоді їх виникнення, а не в періоді реалізації відповідної продукції. Доведено, що у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені, відображають лише ті витрати, які неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду. Наголошено, що до витрат періоду включаються частина витрат операційної діяльності, а також фінансові (витрати від фінансової діяльності), втрати від участі в капіталі та інші витрати. Визначено, що основною кваліфікаційною ознакою витрат періоду є відношення до собівартості реалізації та фінансових результатів підприємства.

The main approaches to the definition of the concept of period expenditure as a management category of expenses are investigated. According to Regulation (standard) of accounting 16, expenses are recognized as expenses of a certain period, while recognizing the income for which they are received. It is stressed that the expenses of a period are a management category of expenses that are not related to the implementation of specific products (goods, works, services). They, unlike the cost, are included in expenses in the period of their occurrence, and not in the period of implementation of the corresponding products. It is proved that, in the expenses of the reporting period in which they were incurred, they reflect only those expenses that can not be directly related to the income of a certain period. It is noted that before the expense of the period, part of operating expenses, as well as financial (expenses from financial activities), losses from participation in equity and other expenses are included. It is determined that the main qualification of the period expenses is the relation to the cost of realization and financial results of the enterprise.

Ключові слова: витрати періоду, інвестиційна діяльність, операційна діяльність, собівартість продукції, управління підприємством, фінансова діяльність.

Key words: expenses of the period, investment activity, operating activity, cost of production, enterprise management, financial activity.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Одним з безперечних чинників підтримки конкурентоспроможності підприємства є організація

ефективного процесу управління витратами підприємства, складовою частиною якого виступають планування та контроль витрат, облік витрат на виробництво і калькуляцію собівартості продукції.

Ефективність роботи менеджменту підприємства можна оцінити за тим фактом, наскільки ефективно він уміє управляти витратами. Ефективне управління зводиться не до їх мінімізації, а до того, щоб певна сума понесених витрат дала можливість досягнути максимум ефекту: аби певна сума витрат обслуговувала максимум робочих процесів та дозволяла домогтися максимального результуючого показника доходу.

Саме витрати періоду — як управлінська категорія витрат, які не пов'язані з реалізацією конкретної продукції (товарів, робіт, послуг) та, на відміну від собівартості, включаються до витрат у періоді їх виникнення, а не в періоді реалізації відповідної продукції, дозволяють вдосконалювати управлінський облік підприємства.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемі обліку витрат приділялося чимало уваги зарубіжними і вітчизняними науковцями. Найбільш фундаментальними і такими, що охоплюють різні аспекти цієї проблеми, є праці авторів: М.Т. Білухи, О.С. Бородкіна, А.М. Герасимовича, М.В. Кужельного, В.Є. Ластовецького, В.Г. Лінника, Ю.Я. Литвина, Є.В. Мниха, А.В. Нападовської, І.І. Пилипенка, В.В. Сопка, А.К. Сука, М.Г. Чумаченка, В.Г. Швеця, В.О. Шевчука та інших.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою дослідження є систематизація та аналіз теоретичних, методичних та практичних аспектів організації обліку витрат періоду та вивчення економічної сутності проблеми побудови обліково-аналітичного забезпечення управління витратами з метою вдосконалення управлінського обліку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Згідно із П(С)БО 16 витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені.

Витрати, які неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду, відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені.

Витрати періоду — це управлінська категорія витрат, які не пов'язані з реалізацією конкретної продукції (товарів, робіт, послуг). Вони, на відміну від собівартості, включаються до витрат у періоді їх виникнення, а не в періоді реалізації відповідної продукції.

У процесі господарювання підприємство здійснює різні види діяльності, які з погляду управлінського обліку поділяють на операційну (основну, тобто так чи інакше пов'язану з реалізацією товарів, робіт, послуг), а також іншу (неопераційну), до якої належать, зокрема, фінансова та інвестиційна діяльність (рис. 1).

Отже, з урахуванням такого групування видів діяльності загальна управлінська класифікація витрат, що враховуються при визначенні фінрезультату за звітний період, передбачає їх поділ на операційні та інші (нео-

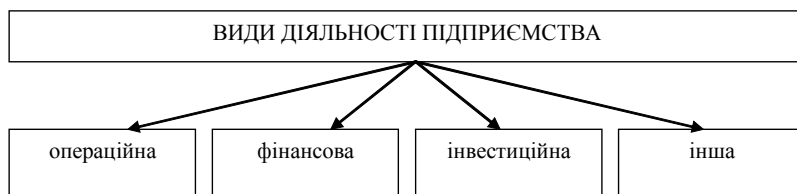

Рис. 1. Види діяльності підприємства

пераційні). У складі операційних витрат, зокрема, виокремлюють собівартість реалізації, адміністративні, збутові та інші операційні витрати. У складі неопераційних зокрема фінансові витрати, втрати від участі в капіталі та інші (рис. 2).

Таким чином, якщо в процесі певного виду діяльності підприємства мають місце і доходи, і витрати, то в такому разі і доходи, і витрати повинні відображатися у межах тих самих груп діяльності: або операційної, або неопераційної.

Згідно з п. 7 П(С)БО 16, у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені, відображають лише ті витрати, які неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду. Тож, якщо від певної діяльності (крім реалізації продукції) підприємство має і доходи, і витрати, вони повинні обліковуватися в одному періоді, бо є взаємопов'язаними.

Цього вимагає принцип відповідності доходів і витрат, передбачений Законом про бухгалтерський облік, а також висвітлення цього принципу в п. 19 МСБО 18 "Дохід". Відповідні витрати можна віднести до витрат періоду лише умовно, адже, по суті, тут має місце аналогія з визначенням собівартості продукції.

До витрат періоду включаються частина витрат операційної діяльності, а також фінансові (витрати від фінансової діяльності), втрати від участі в капіталі та інші витрати.

Серед витрат операційної діяльності до витрат періоду належать усі інші витрати, крім собівартості реалізованої продукції, тобто адміністративні, збутові та інші операційні витрати (див. схему 1 в статті "Собівартість в обліку").

Витрати періоду можна лаконічно назвати невиробничими витратами. Ці витрати не зникнуть, якщо припустити навіть повне припинення виробництва.

Подання у фінансовій звітності інформації про собівартість окремо від інших витрат МСБО 1 називає аналізом за методом функції витрат (п. 103 МСБО 1).

Сутність витрат періоду зазвичай досить добре видно на виробничому підприємстві (у сфері матеріального виробництва). Вона полягає у відмінності таких витрат від собівартості продукції. Витрати періоду ніколи не проходять в обліку через стадію виробництва, вони не можуть залишатися в незавершеному виробництві або виробленій продукції. Натомість вони завжди в періоді виникнення (за принципом нарахування) включаються до витрат і одразу (в цьому періоді) впливають на визначення фінрезультату.

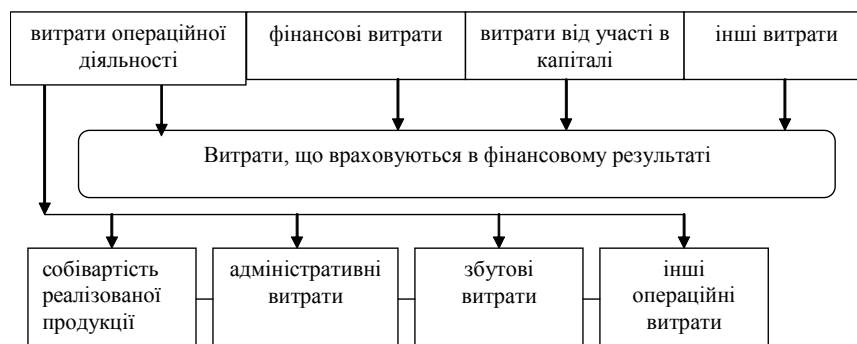

Рис. 2. Види витрат діяльності підприємства

На виробничих підприємствах правильне віднесення витрат — до собівартості чи витрат періоду — має значення не лише для визначення фінрезультату, а й для відображення активів у балансі. Якщо підприємство не точно класифікувало витрати (віднесло витрати періоду на собівартість чи навпаки) і відповідна продукція залишиться на дату балансу в складі незавершеного виробництва чи готової продукції, внаслідок цього підприємство завищує чи занижує вартість такого незавершеного виробництва або запасів готової продукції в балансі. В окремих випадках це може впливати на прийняття користувачами фінзвітності управлінських рішень.

На невиробничих підприємствах, де немає залишку незавершеного виробництва та готової продукції, поділ витрат на собівартість і витрати періоду має менше значення, — найімовірніше, відповідне може цікавити користувачів звітності з управлінською метою — нарівні з питаннями про собівартість окремих видів послуг і робіт.

Частина витрат, що відображаються у Звіті про фінрезультати у складі собівартості реалізованої продукції (а саме нерозподілені (наднормативні) постійні загальновиробничі витрати), також, по суті, відносяться до витрат періоду. Згідно із п. 11 П(С)БО 16 вони не переходять із собівартості виробництва на вартість готової продукції, а відображаються у складі собівартості реалізації в момент їх виникнення.

Це потрібно для того, щоб не завищувати вартість активів — сукупну собівартість готової продукції, за якою вона оприбутковується на склад, якщо така продукція може залишитися нереалізованою на кінець звітного періоду. Якщо вся продукція буде реалізована, фінансовий результат від таких операцій буде однаковий.

Збутові витрати, які є зазвичай не лише на торговельних підприємствах, а й на великих виробничих підприємствах та підприємствах сфери послуг — це витрати, пов'язані з продажем товарів, робіт, послуг. У складі цих витрат обліковують витрати на утримання підрозділів збуту (менеджери зі збуту, продавці), витрати на рекламу, витрати на гарантійне обслуговування та пакувальні матеріали. Орієнтовний перелік таких витрат є в п. 19 П(С)БО 16.

Для обліку збутових витрат призначено рахунок синтетичного обліку 93, що також, як і рахунок 92, не має субрахунків, і облік витрат на ньому ведеться за необхідною підприємству аналітикою.

Інші операційні витрати — це ті витрати операційної діяльності, які не включені до попередніх видів витрат (собівартості, адміністративних або збутових). Ці витрати певною мірою пов'язані з операційною (основною) діяльністю. Сюди, згідно з п. 20 П(С)БО 16, відносять, зокрема, витрати на створення резерву сумнівних боргів, визнані неустойки. Для обліку таких витрат призначено рахунок синтетичного обліку 94.

До фінансових витрат, згідно з п. 27 П(С)БО 16, відносять витрати на проценти (за користування кредитами отриманими, за облігаціями випущеними, за фінансовою орендою тощо) та інші витрати підприємства, пов'язані із запозиченнями (крім тих фінансових витрат, які капіталізуються). Порядок обліку фінансових витрат регулює окреме П(С)БО 31 "Фінансові витрати".

Отже, суми, спрямовані підприємством на здійснення фінансових інвестицій, яке належить до інвестиційної діяльності підприємства, не є фінансовими витратами, — ці суми відображають не у складі витрат, а як активи на рахунках 14 або 35. У разі придбання акцій, облігацій, паїв, часток у майні інших підприємств визнаються фінансові інвестиції, які відображаються в балансі підприємства як активи. Порядок

обліку фінансових інвестицій визначається в окремому П(С)БО 12.

Ці втрати обліковують на рахунок 96, на якому також обліковують втрати від спільної діяльності.

Інші витрати, тобто витрати неопераційної діяльності, — це всі інші витрати, яких підприємство зазнає в звітному періоді. Ці витрати не пов'язані з основною (виробничою) діяльністю і не є включеними до інших статей витрат (операційних, фінансових, втрат від участі в капіталі) (п. 29 П(С)БО 16).

Для обліку інших витрат призначено рахунок синтетичного обліку 97. Цей рахунок містить 7 субрахунків, які також дозволяють приблизно зрозуміти, які витрати належать до інших неопераційних.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Таким чином, за визначенням відношення до собівартості продукції розрізняють витрати на продукцію та витрати періоду.

Витрати на продукцію — це витрати, що пов'язані з виробництвом продукції і становлять собівартість виробленої продукції згідно з нормами П(С)БО 16.

Витрати періоду — це витрати, які не включають до виробничої собівартості і розглядають як витрати того періоду, в якому вони були понесені. Це витрати на управління (адміністративні), збут продукції та інші операційні витрати, а також нерозподілені постійні загальновиробничі витрати та наднормативні виробничі витрати.

Отже, основною кваліфікаційною ознакою витрат періоду є відношення до собівартості реалізації та фінансових результатів підприємства. З метою вдосконалення управлінського обліку, цей об'єкт потребує подальшого вдосконалення, шляхом побудови обліково-аналітичного забезпечення управління витратами.

Література:

1. Закон України 16.07.1999 р. № 996-XIV "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні".
2. Наказ Міністерства Фінансів України 31 грудня 1999 р. № 6318 "Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати".
3. Наказ Міністерства Фінансів України 01 листопада 2010 р. № 1300 "Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку фінансових витрат".
4. Максименко І.Я. Особливості організації обліку розрахунків за заробітною платою в процесі управління підприємством [Електронний ресурс] / І.Я. Максименко, Ю.В. Кривошея // Ефективна економіка. — 2017. — № 10. — Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nayka.com.ua>

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (Accessed 14 august 2018).
2. Ministry of Finance of Ukraine (1999), "Regulation (standard) of accounting 16 "Costs", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (Accessed 14 august 2018).
3. Ministry of Finance of Ukraine (2010), Guidelines "On Approval of Methodological Recommendations on Accounting for Financial Expenses", available at: <https://www.profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/treasury/1297-1300.html> (Accessed 14 august 2018).
4. Maksymenko, I. and Krivosheya, Y. (2017), "Features of the organization of accounting for payroll in the management of the enterprise", Effective Economy, vol. 10, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5806> (Accessed 14 august 2018).

Стаття надійшла до редакції 16.08.2018 р.